

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу
Славути Олени Іванівни

на тему «Організаційно-економічні аспекти удосконалення функціонування сфери водопостачання та водовідведення в регіонах України»,
представлену на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил
і регіональна економіка

1. Актуальність, мета та завдання дослідження

Важлива частина соціальної інфраструктури, що забезпечує населення, підприємства й організації необхідними послугами, зокрема водопостачання та водовідведення, потребує більш ефективної та виваженої політики реформування, що спрямоване на забезпечення ефективного функціонування цієї сфери та економіки України загалом. Актуальним завданням є розробка організаційно-економічних механізмів реформування галузі, зокрема системи становлення та стимулювання тарифів на послуги сфери водопостачання та водовідведення (СВВ).

Сталий розвиток виробничої та соціальної сфери населених пунктів потребує наявності та ефективного функціонування відповідної інфраструктури. Проте у більшості міст та регіонів України спостерігається суттєве погіршення технічного стану основних засобів комунальних підприємств, погіршення якості послуг з одночасним підвищенням їхньої вартості, що призводить до появи складних проблем техногенного та соціального характеру. Основною причиною такого становища стала низка накопичених проблем в галузях водопостачання та водовідведення. Місцеві і державні органи влади виявилися неспроможними забезпечити потреби комунального сектору для виконання поточних функцій та, особливо, розвитку. Тому тему дисертації варто визнати безумовно актуальною. Мета дисертації поставлена коректно. Отримані результати дослідження, яким притаманна наукова новизна та практичне значення, свідчать про те, що мету роботи досягнуто.

Слід погодитись з дисертантом, що перехід сфери водопостачання та водовідведення на стійку траєкторію зростання це завдання для кожного регіону

та запорука екологічної безпеки. Усі ці процеси та явища зумовлюють актуальність проведеного О. І. Славутою дослідження.

Проведене дослідження відповідає плану наукових досліджень Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова. В рамках держбюджетної науково-дослідної роботи «Економічні проблеми розвитку підприємств житлово-комунального господарства: регіональний аспект» (ДР № 0107U000248, 2007р.), автором запропоновано визначення економічної доцільності розширення мережі водопостачання та водовідведення на підставі розрахунку необхідної чисельності користувачів мережі, в межах виконання НДР за темою «Науково-методологічні основи полідімensionального формування синергетичних інвестиційно-інноваційних структур девелопмента в житлово-комунальному комплексі України» (ДР № 0111U010508, 2015р.) автором обґрунтовано складові факторного аналізу доходів підприємств ВКГ для оцінки їх стану та тенденцій розвитку, в роботі «Економіко-організаційне забезпечення функціонування підприємств житлово-комунального господарства в сучасних економічних умовах» (ДР № 0112U001829, 2011р.) автором встановлені економіко-організаційні особливості функціонування ВКГ як природної монополії.

Метою дослідження, проведеного О. І. Славутою, є подальший розвиток організаційно-економічного забезпечення та розробка практичних рекомендацій щодо функціонування сфери водопостачання та водовідведення в регіонах України.

Для досягнення поставленої мети в дисертації поставлено та вирішено наступні задачі:

- узагальнити теоретичні положення та дати визначення змісту поняття водопровідно-каналізаційне господарство регіону;
- розкрити змістовне наповнення поняття «сфера водопостачання та водовідведення»;
- довести наявність ознаки природної монополії у сфері водопостачання та водовідведення та виокремити монопольну складову послуг цієї сфери;

- проаналізувати вплив зовнішніх та внутрішніх факторів на результати діяльності представників сфери водопостачання та водовідведення в регіоні;
- визначити можливість зменшення втрат у сфері водопостачання та водовідведення інструментами тарифного стимулювання;
- визначити економічну доцільність розширення мережі водопостачання та водовідведення в регіонах України;
- розробити організаційні заходи щодо покращення стану екології регіону та залучення додаткових фінансових надходжень у сферу водопостачання та водовідведення.

2. Новизна наукових результатів, отриманих в дисертації

До результатів дисертації, які містять елементи наукової новизни, можна віднести:

- удосконалення сутності та змісту поняття «сфера водопостачання та водовідведення» на підґрунті аналізу змістовного наповнення поняття «сфери», у якому концентрується сукупність суб'єктів господарювання, що входять до складу регіональної інфраструктури та забезпечують виробництво, транспортування, постачання, а також суміжні послуги водопостачання та водовідведення на місцевому ринку;
- удосконалення методичного забезпечення тарифного стимулювання зменшення втрат води на підприємствах СВВ, яке враховує класифікацію витрат та втрат води та дало змогу виокремити суму втрат у складі собівартості послуг СВВ та знизити розмір тарифів;
- удосконалення методичного підходу до визначення економічної доцільності розширення мережі водопостачання та водовідведення, який містить розрахунок необхідної чисельності користувачів мережі та дозволяє приймати виважені рішення щодо оновлення та розширення мереж СВВ;

дістали подальшого розвитку:

- визначено зміст поняття водопровідно-каналізаційне господарство, яке враховує та об'єднує технічну і економічну складові терміну та представляє його

як сукупність технічних споруд та засобів спрямованих задовольняти матеріально-побутові потреби споживачів, що співпадають у часі та за місцем надання послуг;

– доведено науково-методичний підхід до виокремлення монопольного продукту сфери водопостачання та водовідведення, що ґрунтується на виявленій наявності ознаки природної монополії, а саме, унікальності та важливості послуг, які надаються, що дало змогу розглядати як монопольний продукт централізоване транспортування;

– отримав розвиток методичний підхід до аналізу складових доходу підприємств СВВ по регіонах України, що містить у основі дослідження результати факторного аналізу діяльності представників цієї сфери, та дає змогу довести негативний вплив зменшення загального пропуску стічних вод та позитивний вплив обсягів піднятої води, коефіцієнту подачі води в мережу та середнього тарифу за 1 м³ реалізованої води, а також збільшення питомої ваги відведених тарифних стічних вод у загальній величині пропущених стічних вод через очисні споруди;

– отримав розвиток методичний підхід до покращення якісного стану водних ресурсів, що розглядає організаційний проект щодо вилучення фосфору з осаду стічних вод, для отримання додаткового доходу від реалізації фосфатних добрив представниками СВВ та сприятиме покращенню екологічного стану регіону.

3. Ступінь обґрунтованості положень, висновків та пропозицій

Подана до захисту дисертаційна робота О.І. Славути є завершеним результатом розробки теоретичних основ з організаційно-економічного удосконалення функціонування сфери водопостачання та водовідведення в регіонах України здобувач зробила спробу їх адаптації під українські реалії та наявну статистичну базу.

Основні положення, які виносяться на захист, було отримано завдяки використанню методів, таких як: *монографічного аналізу та теоретичного узагальнення* – для обґрунтування інформаційного забезпечення дисертаційного

дослідження; *системного аналізу* – при виявленні специфічних особливостей послуг водопостачання та водовідведення, особливостей функціонування сфери; *багатофакторного аналізу* – для визначення взаємозв'язків між складовими сфери водопостачання та водовідведення та факторами, що чинять суттєвий вплив; *порівняння, групування, графічний* – для дослідження динаміки показників розвитку сфери водопостачання та водовідведення регіону.

Інформаційною базою дослідження стали законодавчі акти Верховної Ради України, Укази Президента України, офіційні дані Державної служби статистики України, Міністерства екології та природних ресурсів України, Міністерства інфраструктури України, Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, монографічні праці вітчизняних і зарубіжних учених, мережа Інтернет, а також нормативно-правові акти, що чинять регуляторний вплив на функціонування водного господарства України.

Таким чином, наукові положення, висновки і рекомендації, які представлені в дисертаційній роботі О.І. Славути, мають достатній рівень обґрунтованості.

4. Стиль викладення матеріалів дисертації та автореферату. Оцінка відповідності автореферату змісту дисертації

Дисертація та автореферат О.І. Славути написані грамотно, з дотриманням вимог, що висуваються до кандидатських дисертацій. Назва дисертації повністю відповідає її змісту. Виклад результатів проведених досліджень наведено в чіткій логічній послідовності і добре структуровано.

Матеріали, викладені в авторефераті, дають можливість зробити висновки про мету дослідження, задачі, які вирішено в роботі, застосовувані методи, самі результати проведених досліджень, а також їх наукову новизну. Автореферат достатньо повно відображає суть дисертації та її основні висновки.

За структурою та змістом автореферат відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 № 567 (зі змінами) до такого виду робіт. Зміст автореферату та основні положення дисертації є ідентичними.

5. Оцінка публікацій

Основні ідеї, положення та найважливіші результати дисертації опубліковано автором самостійно та у співавторстві в 29 наукових працях, у тому числі: 2 розділи у колективних монографіях, 9 статей у наукових фахових виданнях, 2 статті у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз, 16 – у матеріалах наукових конференцій. Загальний обсяг публікацій складає 11,93 друк. аркушів, з яких здобувачу належить 5,53 друк. аркуша.

Кількість наукових статей та їх обсяг відповідають вимогам, що стосуються основного змісту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук.

Основні положення та результати дисертаційного дослідження оприлюднені на 16 Міжнародних та Всеукраїнських науково-практичних конференціях: VII міжнародній науково-практичній інтернет-конференції (листопад 2018 р., м. Харків), Міжнародній науково-практичній конференції «Фінансова спроможність об'єднаних територіальних громад: очікування та реалії» (листопад 2017 р., м. Рівне – Луцьк), IV міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Бізнес-адміністрування в умовах турбулентної економіки (лютий 2018 р., м. Харків), V міжнародній науково-практичній конференції «Економічні проблеми та перспективи розвитку житлово-комунального господарства на сучасному етапі» (травень 2017 р., м. Харків), Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції «Економіко-правові аспекти державно-приватного партнерства в умовах децентралізації економіки України» (лютий 2017 р., м. Харків), Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції «Проблеми та перспективи розвитку державно-приватного партнерства у галузі житлово-комунального господарства» (лютий 2015 р., м. Харків), IV міжнародній науково-практичній конференції «Економічні проблеми та перспективи розвитку житлово-комунального господарства на сучасному етапі» (травень 2015 р., м. Харків), III міжнародній науково-практичній конференції «Економічні проблеми та перспективи розвитку житлово-комунального господарства на сучасному етапі» (травень 2013 р., м. Харків), Mezinárodní vědecké konference «2 VEŘEJNÁ EKONOMIKA A SPRÁVA 2011» (Ostrava, 2011),

II міжнародній науково-практичній конференції «Економічні проблеми та перспективи розвитку житлово-комунального господарства на сучасному етапі» (жовтень 2010 р., м. Харків), VIII міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні інформаційні технології в економіці та управлінні підприємствами, програмами та проектами» (вересень 2010 р., м. Алушта), XXXV науково-технічній конференції викладачів, аспірантів та співробітників ХНАМГ (квітень, 2010 р., м. Харків), Ювілейній міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми і перспективи розвитку національної економіки в умовах євроінтеграції та світової фінансово-економічної кризи» (жовтень 2009 р., м. Чернівці), Міжнародній науково-практичній конференції «Соціально-економічний розвиток України та її регіонів: проблеми науки та практики» (травень 2008 р., м. Харків), XXXIV науково-технічній конференції викладачів, аспірантів та співробітників ХНАМГ (травень, 2008 р., м. Харків), XXXIII науково-технічній конференції викладачів, аспірантів та співробітників ХНАМГ (травень, 2006 р., м. Харків).

6. Відповідність дисертації встановленим вимогам

За своєю структурою, обсягом та рівнем оформлення дисертація О.І. Славути відповідає вимогам, що встановлені до кандидатських дисертацій.

Робота складається з анотацій, вступу, трьох розділів, висновків, списків використаних літературних джерел за розділами і додатків.

7. Теоретичне та практичне значення наукових результатів

З теоретичної точки зору, найбільшу цінність становлять такі результати роботи:

– уточнено зміст поняття «сфера водопостачання та водовідведення» на підґрунті аналізу змістовного наповнення поняття «сфери» і «водопровідно-каналізаційне господарство», під яким розуміється сукупність суб'єктів господарювання, що входять до складу регіональної інфраструктури та забезпечують виробництво, транспортування, постачання, а також суміжні послуги водопостачання та водовідведення на місцевому ринку;

– науково-методичний підхід до виокремлення монопольного продукту в сфері водопостачання та водовідведення на підставі доведення наявності ознак

природної монополії щодо послуги «централізоване транспортування».

Практичну цінність представляють:

– методичне забезпечення тарифного стимулювання зменшення втрат води на підприємствах СВВ, яке дає змогу виокремити суму втрат у складі собівартості послуг СВВ, знизити розмір тарифів та соціальне напруження в регіоні;

– методичний підхід до визначення економічної доцільності розширення мережі водопостачання та водовідведення, який дозволяє приймати виважені рішення щодо оновлення та розширення мереж СВВ і таким чином підвищити якість життя населення;

– методичний підхід до покращення якісного стану водних ресурсів, який передбачає вилучення фосфору з осаду стічних вод, що дає змогу отримати додатковий дохід від реалізації фосфатних добрив представниками СВВ та сприяє покращенню екології регіону.

Основні результати дисертації знайшли своє впровадження в роботі місцевих органів влади та у навчальному процесі університету, де працює дисертант.

8. Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Беручи до уваги отримані позитивні результати, треба відмітити наступні зауваження:

1) на основі проведеного аналізу міжнародного досвіду, в п. 1.3. дисертаційної роботи доцільним було б більш повно розкрити механізм залучення приватного сектору у сферу водопостачання і водовідведення України;

2) в розділі 1 дисертаційної роботи неодноразово згадується проблема неплатежів за послуги водопостачання та водовідведення, яка в подальших розробках автора не знайшла свого рішення;

3) вбачається за доцільне доповнити багатofакторну модель аналізу доходу (п. 2.3 роботи) показником, що враховує рівень оплати споживачами спожитих послуг водопостачання та водовідведення;

4) доцільно більш повно розкрити причини зростання боргів зростання боргів за електроенергію у СВВ на 130,95% у період з 2009р. по 2017 р. (стор. 125) на тлі скорочення обсягів спожитої електроенергії за той самий період на 24,29% (стор. 124) та запропонувати напрями розв'язання виявленої проблеми;

5) в таблиці 3.1 автором представлено показники поточних і перспективних нормативів витрат води у системах водопостачання України, які доцільно було б порівняти з даними водного господарства країн ЄС;

6) в основі розробок дисертаційної роботи щодо визначення економічної доцільності розширення мережі водопостачання та водовідведення (п. 3.2) і оцінки ефективності інвестицій проекту вилучення фосфору із ОСВ (п. 3.3) використовують одне і теж поняття – чистий дисконтований доход. слід використовувати однотипні позначення цього терміну – або вітчизняні, або міжнародні.

Однак вказані зауваження носять дискусійний характер і не знижують загальної позитивної оцінки поданого дослідження.

9. Висновок по дисертації

Виходячи з вищевикладеного можна стверджувати, що подана до захисту дисертаційна робота Славути Олени Іванівни на тему «Організаційно-економічні аспекти удосконалення функціонування сфери водопостачання та водовідведення в регіонах України» виконана на високому науковому та професійному рівні. Робота відповідає вимогам пп. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 № 567 (зі змінами) щодо кандидатських дисертацій. Проведений аналіз показав, що представлена дисертація є завершеною науковою працею, виконаною особисто її автором, містить науково-обґрунтовані теоретичні і практичні результати, характеризується продуманим планом викладу результатів проведених здобувачем досліджень. Основні результати дисертації опубліковані у наукових фахових виданнях України, а також у зарубіжних виданнях.

Автореферат дисертації за своїм змістом відображає основні положення дисертаційної роботи.

Офіційний опонент:

декан факультету бізнесу,
доцент кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності
Луцького національного технічного університету
кандидат економічних наук, доцент

Н.В.Хвищун

ВІРНО:
Начальник відділу кадрів
20 19

Львівський національний університет ім. Василя Стефаника
ПР № 030215/16
13 06 20 19